

Poročilo ERM za leto 2020: Čezmejno prestrukturiranje

Uvod

To poročilo ima dvojen cilj, in sicer pregledati zadnje dejavnosti prestrukturiranja v Evropski uniji do krize zaradi pandemije bolezni covid-19, vključno z njenimi prvimi učinki, in podrobneje analizirati dejavnosti nadnacionalnega prestrukturiranja, ki vključujejo mednarodna podjetja. Ta analiza je potrebna zaradi vse močnejše nadnacionalne razsežnosti odločanja teh podjetij pri strateškem načrtovanju, med drugim tudi v zvezi z izbiro lokacije proizvodnih obratov in zaposlovanjem. V večjih mednarodnih podjetjih imajo odločitve, sprejete na glavnem sedežu, vse večji vpliv na operacije na nacionalni in lokalni ravni. To pomeni izzive za predstavnika telesa delavcev, tudi za evropske svete delavcev, katerih cilj je zagotoviti prostor za obveščanje delavcev v mednarodnih podjetjih o odločitvah, ki vplivajo nanje, in za posvetovanje z njimi.

Glavni vir analize je podatkovna zbirka dogodkov, ki jo vodi Evropski center za spremljanje prestrukturiranja in v kateri je od začetka svojega delovanja leta 2002 zbral podatke o več kot 25 000 obsežnih prestrukturiranjih, vključno s skoraj 2 000 prestrukturiranj, izvedenimi od začetka leta 2019. Analiza nadnacionalnih prestrukturiranj je dopolnjena s študijami primerov na podlagi mednarodnih selitev proizvodnje.

Ozadje politike

Evropski trgi dela so v letu 2020 delovali pod vplivom prvega vala pandemije bolezni covid-19. Vsaj na začetku krize so EU in države članice z obsežnim fiskalnim odzivom ublažile nekatere od najbolj zaskrbljujočih učinkov. Vendar bodo posledice krize, zlasti v najbolj prizadetih sektorjih, zahtevale stalno državno podporo za zaščito gospodinjstev in podjetij ter za postavitev temeljev za trajnostno okrevanje. Poleg tega bo za doseganje strateških ciljev EU, kot je ogljična nevtralnost do leta 2050, potrebno preoblikovanje proizvodne dejavnosti, ki bo vključevalo obsežno prestrukturiranje.

Mednarodna podjetja so na splošno odporna ter lahko dejavno prispevajo k okrevanju in doseganju teh dolgoročnejših ciljev. Predstavljajo velik delež globalne proizvodnje (28 %) in zaposlovanja (23 %) ter še večji delež globalne trgovine. Odločitve, ki jih ta podjetja sprejemajo glede lokacije svojih dejavnosti, vplivajo na zaposlitveni status več deset milijonov Evropejcev, pa tudi na blaginjo njihovih skupnosti in regij. EU je deloma v odgovor na njihov vse večji gospodarski vpliv razvila politike za zagotavljanje podpore predstavnikiškim telesom delavcev na nadnacionalni ravni (direktivi o ustanovitvi evropskih svetov delavcev ter o pravicah do obveščeniosti in posvetovanja), da bi ponovno uravnotežili posebne pravice socialnih partnerjev, zlasti v primeru nadnacionalnih prestrukturiranj. Finančna sredstva iz Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji, namenjena prekvalifikaciji delavcev, ki so bili odpuščeni zaradi obsežnih prestrukturiranj, so pomagala več sto tisočim evropskim delavcem.

Ključne ugotovitve

- Zaradi pandemije bolezni covid-19 se je v prvi polovici leta 2020 podvojilo število delovnih mest, izgubljenih zaradi prestrukturiranj, glede na drseče povprečje. Vplivi na trg dela niso bili enaki za vse sektorje. Skoraj polovica vseh izgub delovnih mest (v primerjavi z manj kot 10 % v „normalnih“ časih) je bila napovedana v dveh velikih sektorjih, in sicer prometu (vključno z zračnim prometom) ter sektorju hotelov in restavracij. Ta sektorja so ukrepi omejevanja fizičnih stikov, sprejeti za zavezitev širjenja virusa, najbolj prizadeli. Izčrpnjša analiza prvih učinkov krize zaradi pandemije bolezni covid-19 bo mogoča šele, ko bodočasni ukrepi fiskalne podpore, ki so jih vlade sprejele za njihovo ublažitev, zmanjšani ali nehali veljati.

- Približno vsako dvajseto obsežno prestrukturiranje v podatkovni zbirki ERM je nadnacionalno in vpliva na dejavnosti v vsaj dveh državah. V takih primerih so učinki na zaposlovanje veliko večji, procesi prestrukturiranja pa daljši in posledično kompleksnejši. V povprečju je v vsakem nadnacionalnem prestrukturiranju (pri katerem ne gre za širitev poslovanja) napovedana izguba več kot 3 000 delovnih mest, kar je skoraj sedemkrat več kot pri prestrukturiranjih znotraj nacionalnih meja.
- Vse dejavnosti prestrukturiranja so ciklične in vrh dosežejo v času recesij, pri čemer je ta cikličnost pri nadnacionalnih dejavnostih še posebej izrazita. Tako pogostost primerov kot število izgubljenih delovnih mest se sorazmerno povečata v obdobjih upada gospodarske rasti, tudi v času gospodarske krize zaradi pandemije bolezni covid-19.
- Študije primerov nadnacionalnih prestrukturiranj so pokazale različne motive za odločitve mednarodnih podjetij, da preselijo proizvodnjo v drugo državo, vendar je zmanjšanje stroškov dela najpogostejši.
- Študije primerov kažejo večplastnost struktur kolektivnega predstavnštva, pri čemer so vzpostavljene na lokalni, nacionalni, evropski in globalni ravni. To je lahko koristno za krepitev povezav ter pomoč pri usklajevanju izmenjave informacij med predstavniki delavcev in po možnosti pri njihovih ukrepih, vendar lahko zmanjša vpliv predstavnikov delavcev na upravljanje operacij nadnacionalnega prestrukturiranja.
- Glede na njihov obseg in vpliv prek meja držav članic ter možnost, da v primerih selitve proizvodnje povzročijo čezmejne spore, obstaja utemeljen razlog, da EU spremlja nadnacionalna prestrukturiranja. Instrumenti financiranja, kot je Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji, predvidevajo čezmejno uporabo, vendar se v praksi v večini primerov aktivni posegi na trg dela po prestrukturiranju izvajajo na nacionalni ravni.
- Drugo področje, na katerem lahko pri nadnacionalnih prestrukturiranjih pride do čezmejnih sporov, je povezano z dejansko ali zaznano uporabo regionalnih ali nacionalnih subvencij za spodbujanje multinacionalk k selitvi proizvodnje. Taka pomoč, kadar se dodeli, spodbujava občutek, da za vsa podjetja veljajo enaki konkurenčni pogoji, saj so večja podjetja običajno glavni cilj in glavni upravičenci te pomoči. Prav tako se postavljajo vprašanja, ali podjetja pri odločitvah, ki lahko imajo za posledico izgubo velikega števila delovnih mest in človeško stisko, ravno toliko motivira razpoložljivost subvencij kot jih motivirajo drugi komercialni vidiki.
- Kadrovska politika v mednarodnih podjetjih se vse pogosteje oblikuje na svetovni ravni (in ne na ravni EU), večina pravnih zahtev za delodajalce (glede delovnega časa, zdravja in varnosti, socialne varnosti in plač) pa je nacionalnih. Čeprav je jasno, da so evropski sveti delavcev pristojni za nadnacionalna prestrukturiranja, pa so njihove možnosti in pravice, da vplivajo na te procese, omejene. Te omejitve so še očitnejše, kadar mednarodna podjetja večino odločitev sprejemajo na svetovni ravni, lokalna ali nacionalna raven upravljanja pa imata le malo pristojnosti.

Smernice politike

- Svetovna finančna kriza v letih 2008–2009 je negativno vplivala na mednarodne tokove naložb, saj se je trend mednarodnega širjenja mednarodnih podjetij obrnil. Tokovi neposrednih tujih investicij v letih 2018 in 2019 kot delež bruto domačega proizvoda (BDP) so bili manjši kot leta 2010. Ti tokovi se bodo kot posledica krize zaradi pandemije bolezni covid-19 verjetno še zmanjšali, poleg tega se bodo skrajšale in poenostavile svetovne vrednostne verige ter zmanjšala gospodarska dejavnost znotraj nacionalnih meja.

Dodatne informacije

Poročilo z naslovom *ERM report 2020: Restructuring across borders* (Poročilo ERM za leto 2020: Čezmejno prestrukturiranje) je na voljo na naslovu <http://eurofound.link/ef20024>.

Vodja raziskav: John Hurley

information@eurofound.europa.eu